

JOAN MIRÓ/JOAN BAIXAS, MORI EL MERMA EN ALICANTE

Del 8 de febrero al 17 de mayo del 2015

MACA, Museo de Arte Contemporáneo de Alicante
Plaza de Santa María 3 - 03002 Alicante - Tel.: 965 213 156 - www.maca-alicante.es

Horarios:

De martes a sábado, de 10 a 20 horas

Domingos y festivos de 10 a 14 horas

Lunes cerrado

El Museo permanecerá cerrado la festividad local de Santa Faz y el 1 de mayo. Entrada libre.

Visitas escolares previa cita: El MACA proporciona un servicio de visitas dinamizadas para grupos tanto a las colecciones permanentes como a las exposiciones temporales previa reserva en el teléfono 965213156 o en el correo educacion@maca-alicante.es.

Visitas guiadas sin cita previa: Domingos y festivos a las 12 horas

Encuentranos en

JOAN MIRÓ/BAIXAS
MORI
EL MERMA
EN ALICANTE

MACA. Museo de Arte Contemporáneo de Alicante.

8 febrero - 17 mayo 2015

Colabora:

Exposición/Exposició

Organización/Organització

Consortio de Museos de la Comunitat Valenciana, Ayuntamiento de Alicante y Diputación de Alicante

Comisariado y textos/Comissariat i textos

Rosa Mª Castells

Asesoramiento técnico y científico/ Assessorament tècnic i científic

Joan Baixas

Coordinación técnica/Coordinació tècnica

Lucía González y Gloria Amores

Restauración/Restauració

Culturarts IVC+R

Diseño y dirección del montaje/ Disseny i direcció del muntatge

Rosa Mª Castells y Félix Comas

Diseño gráfico/Disseny gràfic

Rocamora Gráfico

Transporte/Transport

Feltrero, Xicarandana y José Arte

Montaje/Muntatge

Xicarandana

© Fondo Fotográfico F. Català-Roca - Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Agradecimientos/Agraïments

Esta exposición no hubiera sido posible sin la colaboración de las siguientes instituciones que generosamente han cedido sus obras: Diputación de Alicante, Fundació Miró, Barcelona; Fundació Pilar i Joan Miró, Palma; Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma; Fondo F. Català-Roca-Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya; Colección Joan Baixas, Archivo Municipal de Alicante, Archivo documental MACA.

También queremos expresar nuestra gratitud a aquellas personas y entidades que han facilitado información y han colaborado en la realización de esta exposición:

Eusebio Sempere, Abel Martín, Juan Cantó; Succesió Miró; Colección Serra; Lola Durán; Josep Pérezgil, MUBAG; Teresa Muntaner, Fundació Miró, Barcelona; Soad Houman, Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma; Nuria Gil, Arxiu Fotogràfic COAC, Barcelona; Susana Llorens, Archivo Municipal Alicante; Rosana Nadal; Gertrudis Jaen, Elisa González, Oscar Lozano y Camille Hergas de Culturarts IVC+R, Marina Baixas, Clea Parcerises, Alfonso Navarro, Joaquín Arias, Rafa Burgos, Kiko la Sensación Martínez, Gertrudis Gómez, Ester G. Guixot y David Ivorra.

A Joan Baixas por su generosidad a la hora de compartir su historia... y especialmente a Joan Miró por crear un mundo imaginario tan poderoso e impactante.

Carpintería y pintura/ Fusteria i pintura

José Arte

Iluminación/Il·luminació

Jordi Moyá

Rotulación y vinilos/ Retolació, vinils i pancartes

Simbols

Imprenta/Impremta

La Imprenta

Difusión y promoción/ Difusió i promoció

Carmen Valero

Mariola Llorca

Proyecto didáctico/ Projecte didàctic

Catalina Bornand y Explicarte

Traducción/Traducció

Servici de Traducció i Assessorament del Valencià de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

Joan Miró y el grupo de Teatre La Claca tras terminar de pintar los muñecos y decorados de Mori el Merma, Sant Esteve de Palautordera, marzo 1977
Fotografía de Francesc Català Roca. Fondo F. Català-Roca - Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Joan Miró i el grup de teatre La Claca després d'acabar de pintar els ninots i decorats de Mori el Merma, Sant Esteve de Palautordera, març 1977
Fotografia de Francesc Català Roca. Fons F. Català-Roca - Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Mori el Merma fue un espectáculo teatral de la compañía Teatre de La Claca dirigida por Joan Baixas y Teresa Calafell con decorados, máscaras y grandes títeres diseñados y pintados por Joan Miró.

Durante varios meses, Miró colaboró en el diseño de los personajes construidos en tela y goma espuma por el grupo y en marzo de 1977, en el propio taller de La Claca y como un miembro más, procedió a pintarlos y decorarlos. La aventura fue registrada por la atenta cámara de Francesc Catalá Roca. Tras meses de ensayos, la obra se estrenó en 1978, primero en el Teatro Principal de Palma de Mallorca y después, en el Gran Teatro del Liceo de Barcelona. El éxito fue rotundo y clamoroso. Esta "troupe" caótica y anarquista era la imagen de un país nuevo que había acabado por fin con la dictadura. En los primeros dos años, desde 1978 a 1980, *Mori el Merma* se representó por toda Europa: en el Centro Pompidou de París, en los Riverside Studios de Londres, en la Fondation Maeght de Saint Paul de Vence o en la Sala Olympia de Madrid.

La importancia de *Mori el Merma* en la producción de Joan Miró es capital: no es una más de sus incursiones en la escena teatral, un aspecto artístico por el que sentía auténtica pasión. Se trata de la representación del personaje de *Ubu* ideado por Alfred Jarry, paradigma de todos los dictadores del siglo XX, el tirano vulgar y sangriento que encarna la corrupción y el despotismo y que Miró asociaba al general Franco. El personaje de *Ubu*, que Miró desarrolló plásticamente a través de una serie de dibujos y de tres carpetas de litografías, sube a escena con la obra de *Mori el Merma* recogiendo así su ideario político, transversalmente bañado de surrealismo.

La historia de los muñecos de *Mori el Merma* en Alicante es complicada pero apasionante. Cuando en 1980, La Claca desmontó la obra para acometer una nueva etapa, Miró accedió a que se vendieran los decorados iniciales: parte de los cuales fueron

Mori el Merma va ser un espectacle teatral de la companyia Teatre de La Claca dirigida per Joan Baixas i Teresa Calafell amb decorats, màscares i grans titelles dissenyats i pintats per Joan Miró.

Durant uns quants mesos, Miró va col·laborar en el disseny dels personatges construïts en tela i goma espuma pel grup, i al març de 1977, en el mateix taller de La Claca i com un membre més, els va pintar i decorar. Allí estava també l'atenta càmera de Francesc Catalá Roca i les imatges recreen els moments més emocionants d'aquella aventura. Després de mesos d'assajos, l'obra es va estrenar en 1978, primer en el Teatre Principal de Palma de Mallorca i després, en el Gran Teatre del Liceu de Barcelona. L'èxit va ser rotund i clamorós. Esta troupe caòtica i anarquista era la imatge d'un país nou que havia acabat per fi amb la dictadura. En els primers dos anys, des de 1978 a 1980, *Mori el Merma* es va representar per tota Europa: en el Centre Pompidou de París, en els Riverside Studios de Londres, en la Fondation Maeght de Saint Paul de Vence o en la Sala Olympia de Madrid.

La importància de *Mori el Merma* en la producció de Joan Miró és capital: no és una més de les seues incursions en l'escena teatral, un aspecte artístic pel qual sentia autèntica passió. Es tracta de la representació del personatge d'*Ubu* ideat per Alfred Jarry, paradigma de tots els dictadors del segle XX, el tirà vulgar i sagnant que encarna la corrupció i el despotisme i que Miró associava al general Franco. L'artista concebia el dictador "com l'encarnació de les tenebres, la mà de ferro de l'Espanya més negra, la força sinistra que semblava de sal els territoris on havia de créixer la llibertat". El personatge d'*Ubu*, que Miró desenrotlla plàsticament a través d'una sèrie de dibuixos i de tres carpetes de litografies, puja a escena amb l'obra de *Mori el Merma*, i d'esta manera arreplega el seu ideari polític, transversalment banyat de surrealisme.

depositados en la Fundación Miró de Barcelona y otra parte, gracias a las gestiones del artista alicantino Eusebio Sempere, se adquirieron por la Diputación de Alicante con el propósito de completar la Colección Arte Siglo XX. Mientras tanto, los decorados fueron expuestos en 1980 en el Museo de la Asegurada, no sin fricciones entre el artista y el Ayuntamiento como recoge la prensa. Después de catorce meses de exposición fueron desmontados y almacenados en cestos de mimbre que se retiraron por Diputación en 1988 donde se conservaron desde entonces. Nunca más se volvieron a exponer.

Esta muestra que aquí presentamos ha sido posible gracias a la colaboración de todas las instituciones implicadas, de la voluntad de poner en valor esta fascinante historia sobre los muñecos, máscaras y decorados por Joan Miró y el grupo de Teatro La Claca, y de recuperar para todos, una más de las gestiones realizadas por Eusebio Sempere en beneficio de sus conciudadanos. Los muñecos, máscaras y material escénico han sido restaurados por Culturarts IVC+R.

La història dels ninots de *Mori el Merma* a Alacant és complicada però apassionant. Quan en 1980, La Claca va desmuntar l'obra per a escometre una nova etapa, Miró va accedir que es vengueren els decorats inicials, part dels quals van ser depositats en la Fundació Miró de Barcelona, i una altra part, gràcies a les gestions de l'artista alicantí Eusebio Sempere, van ser adquirits per la Diputació d'Alacant amb el propòsit de completar la Col·lecció Art Segle XX. Mentrestant, els decorats van ser exposats en 1980 en el Museu de l'Assegurada, no sense friccions entre l'artista i l'Ajuntament, com arreplega la premsa. Després de catorze mesos d'exposició van ser desmuntats i emmagatzemats en cistelles de vimen que van ser retirats en 1988 per la Diputació, on es van conservar des de llavors. Mai més van tornar a exposar-se.

Esta mostra que ací presentem ha sigut possible gràcies a la col·laboració de totes les institucions implicades, de la voluntat de posar en valor esta fascinant història sobre els ninots, màscares i decorats per Joan Miró i el grup de teatre La Claca, i de recuperar per a tots una més de les gestions realitzades per Eusebio Sempere en benefici dels seus conciudadans. Els ninots, màscares i material escènic han sigut restaurats per Culturarts IVC+R.

Elementos escénicos de MORI EL MERMA, 1977-79.
El Merma, la Dona, el ministro Cap de Gos y las Máscaras.
Colección de la Diputación de Alicante.
Escena MACA, 2015. Fotografía Elena Misó.

Elements escènics de MORI EL MERMA, 1977-79.
El Merma, la Dona, el ministre Cap de Gos i les Màscaras.
Col·lecció de la Diputació d'Alicant.
Escena MACA, 2015. Fotografia Elena Misó.

Joan Miró, *Ubu* y el teatro

Pintor de poetas como lo definió Joan Brossa, Miró mantuvo una estrecha relación con la literatura experimental de vanguardia atraído por su carácter rebelde e inconformista. A su llegada a París en los años 20 contacta con el imaginario surrealista que hizo suyo y que le dotaba de una rebeldía que no abandonará nunca. Buscando siempre la transgresión, Miró sintió auténtica fascinación por la obra *Ubu roi* de Alfred Jarry, personificación de la tiranía del poder: "Ahora todo el mundo ve claro que lo que Alfred Jarry imaginó era en realidad Franco y los suyos". El tema le interesaba tanto que trabajó una y otra vez sobre él. El resultado: dibujos, esculturas y tres libros de artista con litografías *Ubu roi* de 1966, *Ubu aux Baléares* de 1971 y *L'Enfance d'Ubu* de 1975 que fueron estímulo directo para el argumento y los elementos escénicos de la obra de teatro *Mori el Merma*, espectáculo que en 1978 cerraba el ciclo de *Ubu* en la obra de Joan Miró. La pasión de Miró por la escena es un tema apenas conocido por el público. Para el teatro, Miró diseñó vestuario, personajes, carteles y espectáculos de danza. Le fascinaba el tema de la representación y creía en el gran teatro del mundo donde todo cobraba vida: "El teatro se hace y no queda nada, eso es fascinante. La obra de arte puede desaparecer, eso no importa pero tiene que haber dejado sus semillas en la tierra".

En 1975, Miró propuso al grupo Teatre La Claca participar en el diseño y puesta en escena de una obra de teatro, en el último gran proyecto de su vida, a sus 90 años. Miró quería diseñar un espectáculo completo y sintió un interés apasionado por esta aventura en común por varias razones. Primero, porque la intervención plástica versaba sobre su propia obra y se lo planteó como un reto de experimentación. A nivel teatral, Miró participaba de la idea de un teatro poético, casi sin palabras, con fuertes raíces populares. Y por último y como razón fundamental, Miró colaboraba en un momento tan delicado como 1976-1977, en la lucha contra la intolerancia y los abusos del poder y a expulsar la rabia y la amargura de todo un pueblo.

Joan Miró, *Ubu* i el teatre

Pintor de poetes com el va definir Joan Brossa, Miró va mantindre una estreta relació amb la literatura experimental d'avantguarda atret pel seu caràcter rebel i inconformista. A la seua arribada a París en els anys 20 contacta amb l'imaginari surrealista que va fer seu i que el dotava d'una rebellia que no abandonarà mai. Buscant sempre la transgressió, Miró va sentir autèntica fascinació per l'obra *Ubu roi* d'Alfred Jarry, personificació de la tirania del poder: "Ara tot el món veu clar que el que Alfred Jarry va imaginar era en realitat Franco i els seus". El tema li interessava tant que va treballar una vegada i una altra sobre ell. El resultat: dibuixos, escultures i tres llibres d'artista amb litografies *Ubu roi* de 1966, *Ubu aux Baléares* de 1971 i *L'Enfance d'Ubu* de 1975, que van ser estímuls directes per a l'argument i els elements escènics de l'obra de teatre *Mori el Merma*, espectacle que en 1978 tanca el cicle d'*Ubu* en l'obra de Joan Miró. La passió de Miró per l'escena és un tema a penes conegut pel públic. Per al teatre, Miró va dissenyar vestuari, personatges, cartells i espectacles de dansa. Li fascinava el tema de la representació i creia en el gran teatre del món on tot cobrava vida: "El teatre es fa i no queda res, això és fascinant. L'obra d'art pot desaparèixer, això no importa però ha d'haver deixat les seues llavors en la terra".

En 1975, Miró va proposar al grup de teatre La Claca participar en el disseny i posada en escena d'una obra de teatre, en l'últim gran projecte de la seua vida, als seus 90 anys. Miró volia dissenyar un espectacle complet i va sentir un interès apassionat per esta aventura en comú per diverses raons. Primer, perquè la intervenció plàstica versava sobre la seua pròpia obra i s'ho va plantejar com un repte d'experimentació. En l'àmbit teatral, Miró participava de la idea d'un teatre poètic, quasi sense paraules, amb fortes arrels populars. I finalment i com a raó fonamental, Miró col·laborava en un moment tan delicat com 1976-1977 en la lluita contra la intolerància i els abusos del poder i a expulsar la ràbia i l'amargor de tot un poble.

La representación de *Mori el Merma* se basa en once personajes. Seis constituyen el mundo del poder: el Merma y su inmunda corte, su mujer, el monstruoso caballo y tres ministros o fuerzas del orden. Les acompañan cinco hurones que representan al pueblo oprimido, desfallecido y colérico y que visten máscaras de trazo muy simple.

La representació de *Mori el Merma* es basa en onze personatges. Sis constitueixen el món del poder: el Merma i la seua immunda cort, la seua dona, el monstruós cavall i tres ministres o forces de l'orde. Els acompanyen cinc hurons que representen el poble oprimid, defallit i colèric i que visten màscares de traç molt simple.

Joan Miró y Joan Baixas pintando el Merma, Sant Esteve de Palautordera, marzo 1977
Fotografía de Francesc Català Roca
Fondo F. Català-Roca - Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Joan Miró i Joan Baixas pintant el Merma, Sant Esteve de Palautordera, març 1977
Fotografia de Francesc Català Roca
Fons F. Català-Roca - Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Mori el Merma en Alicante

La exposició mostra per primera vegada des de 1980, els muñecos, màscaras y decorados de *Mori el Merma*, propietat de la Diputació de Alicante, ara restaurados por Culturarts IVC+R, cuyo equipo de restauradores ha realizado una gran labor. Se trata de un total de 25 piezas que conforman siete muñecos completos. Se exponen en un espacio escénico, en un entorno oscuro, con iluminación teatral y conformando alguna de las escenas de la obra. No son obras de arte al uso que puedan ser mostrados con luz natural y proximidad a los espectadores sino elementos teatrales que deben de ser tratados como tales.

Además, una serie de documentación acompaña la escena para contextualizar por un lado, el sentido de la obra de *Mori el Merma* dentro de la producción de Joan Miró así como su interés por *Ubu*, el personaje de Jarry y por otro, la propia historia de estos muñecos que se han guardado en Alicante durante más de 30 años. Las litografías de *Ubu Roi* y *L'Enfance d'Ubu* han sido cedidas por la Fundación Miró de Barcelona; folletos y dibujos por la Fundación Pilar i Joan Miró de Palma; fotografías y dibujos provienen de Es Baluard en Palma y las excelentes fotografías y el film de Català Roca han sido cedidas por el Archivo del Colegio de Arquitectos de Barcelona. La historia los muñecos de Miró en Alicante se plasma en documentos del Archivo de la Diputación y del Archivo Municipal de Alicante.

Joan Baixas guardó una gran cantidad de documentación: dibujos, anotaciones, esbozos e ideas que iban surgiendo de los encuentros con Miró en Palma, antes de la realización de los muñecos, y después en Sant Esteve de Palautordera mientras los estaban pintando. Así como de los ensayos: partituras de movimientos, esquemas de montaje, de iluminación etc... que demuestran que el absurdo y el caos estaba perfectamente planificado. Parte de ello se muestra en esta exposición.

Mori el Merma a Alacant

L'exposició mostra, per primera vegada des de 1980, els ninots, màscaras i decorats de *Mori el Merma*, propietat de la Diputació d'Alacant, ara restaurats per Culturarts IVC+R, l'equip de restauradors de la qual ha realitzat una gran labor. Es tracta d'un total de 25 peces que conformen set ninots sencers. S'exposa en un espai escènic, en un entorn fosc, amb il·luminació teatral i conformant alguna de les escenes de l'obra. No són obres d'art a l'ús que puguen ser mostrades amb llum natural i proximitat als espectadors, sinó elements teatrals que han de ser tractats com a tals.

A més, una sèrie de documentació acompanya l'escena per a contextualitzar, d'una banda, el sentit de l'obra de *Mori el Merma* dins de la producció de Joan Miró, així com el seu interès per *Ubu*, el personatge de Jarry, i d'altra banda, la pròpia història d'estos ninots que s'han

guardat a Alacant durant més de 30 anys. Les litografies d'*Ubu roi* i *L'Enfance d'Ubu* han sigut cedides per la Fundació Miró de Barcelona; fullets i dibuixos per la Fundació Pilar i Joan Miró de Palma; fotografies i dibuixos provenen d'Es Baluard a Palma i les excel·lents fotografies i el film de Català Roca han sigut cedides per l'Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Barcelona. La història els ninots de Miró a Alacant es plasma en documents de l'Arxiu de la Diputació i de l'Arxiu Municipal d'Alacant.

Joan Baixas va guardar una gran quantitat de documentació: dibuixos, anotacions, esbossos i idees que anaven sorgint de les trobades amb Miró a Palma, abans de la realització dels ninots, i després a Sant Esteve de Palautordera mentre els estaven pintant. Així com dels assajos: partitures de moviments, esquemes de muntatge, d'il·luminació etc., que demostren que l'absurd i el caos estava perfectament planificat. Part d'això es mostra en esta exposició.

Máscaras y muñecos de *Mori el Merma* en Alicante, 1994.
Dibujo de Joan Baixas.
Archivo de la Diputación de Alicante
Màscaras i ninots de *Mori el Merma* a Alacant, 1994.
Dibuix de Joan Baixas.
Arxiu de la Diputació d'Alacant

